

نگارش : محمد مستعان (۱) (آزمایشگاه بررسی آفات و بیماریهای گیاهی رضائیه)

معرفی يك آفت جديد در موستانهای آذربایجان باختری بنام

OCNOGYNA LOEWII ZELL. (LEP. ARCTIIDAE)

تاریخچه پیدایش

در اوایل اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۱ در مرکز تحقیقات توتون رضائیه و همچنین فرودگاه این شهر یکنوع لارو پروانه پوشیده از مو با جمعیت فوق العاده زیاد در حال تنیدن تار روی گونه های مختلف علفهای هرز و نیز بحالت متفرق و انفرادی مشاهده گردید ، این لاروها از لحاظ رنگ دو نوع متفاوت بودند . در اواخر فروردین و اوایل اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۲ ناگهان در محال باراندوز چای و نیز در محال نازلوچای رضائیه حمله لاروهای مذکور از علفهای هرز مراتع وحاشیه موستانها بدخل موستانها کشانده شد و لاروها شروع به تغذیه از جوانه های میوه دهنده و برگهای مو نمودند . در همین موقع از منطقه سردشت نیز حمله آفت به موکاریهای دیم جنگلی گزارش گردید و در بازدیدهاییکه از موستانهای مورد حمله بعمل آمد در مناطق مجاور دریاچه رضائیه ۵۰ تا ۸۰٪ جوانه های میوه دهنده بوسیله لاروهای این آفت نابود شده بودند . در سال ۱۳۵۳ که شرایط آب وهوائی بخصوص از نظر میزان بارندگی در ماههای اسفند وفروردین مطابق جدول ۱ مشابه با سال ۱۳۵۲ بوده آفت با شدت کمتری در مناطق آلوده سال قبل و با جمعیت فوق العاده زیادی در مناطق جدیدی واقع در قرآزل عاشق و گلپاشین و ترکمان موستانها را مورد حمله قرار داد ، در همین سال از پرورش لاروها باموی قهوه ای رنگ در شرایط آزمایشگاهی پروانه های بالداري در اوایل آبانماه ظاهر گردید که مشخصات عمومی پروانه های خانواده *Arctiidae* را داشته و مطابق جدول ۲ از اواخر شهریور و اوایل مهرماه سال ۱۳۵۱ به بعد همه ساله جمعیت قابل ملاحظه ای از پروانه های مذکور در طول فصل پائیز با تله های نوری نصب شده در مناطق رضائیه و میاندوآب شکار شده است و از پرورش لاروهای باموی سیاه رنگ مجدداً پروانه های بدون بال در اواسط آبانماه ظاهر شدند که پس از قرار دادن

(۱) مهندس محمد مستعان - آزمایشگاه بررسی آفات و بیماریهای گیاهی - رضائیه

جدول ۱ - میزان بارندگی به میلیمتر و نحوه توزیع آن در ماههای اسفند و فروردین سالهای ۵ لغایت ۱۳۵۴

اسفند ماه				فروردین ماه			
سال	دهه اول	دهه دوم	دهه سوم	جمع بارندگی به میلیمتر	دهه اول	دهه دوم	دهه سوم
۱۳۵۰	۰/۴	۱۶/۸	۷۵/۴	۷/۷	۶/۸	۲۱/۵	۹۲/۶
۱۳۵۱	۲۴	۲۷/۷	۱/۸	۴/۱	-	۲۱/۳	۲۵/۴
۱۳۵۲	۲۲	۷	۸۲	۱۹	۳۲/۹	۱۰/۳	۶۲/۲
۱۳۵۳	۳۶/۳	۳	۰/۶	۴۷	۷۹/۶	۲۴	۱۵۰/۶
۱۳۵۴	۱۶	۷	-	۲/۱	-	۱۸/۵	۲۰/۶

پروانه‌های بدون بال و بالدار مذکور در درون جعبه‌های پلاستیکی محتوی خاک پس از گذشت پانزده روز جفت‌گیری و تخم‌ریزی شروع شد و در یکت توده تخم ۱۳۵ عدد تخم شمارش گردید. در سال ۱۳۵۲ نمونه‌هایی از پروانه‌های بالدار (نر) مذکور توسط بخش طبقه‌بندی حشرات در مؤسسه بررسی آفات بیماریهای گیاهی بنام *Ocnogyna loewii* Zell = *Arctia loewii* Zell نامگذاری گردید.

جدول ۲ - تعداد پروانه‌های شکار شده *O. loewii* Zell با تله نوری معمولی

سال	منطقه رضائیه				منطقه میان‌دوآب			
	شهریور	مهر	آبان	آذر	شهریور	مهر	آبان	آذر
۱۳۵۲	۳	۶۹	۵۳۸	-	-	۲۵	۱۴۸	-
۱۳۵۳	-	۱۵۳	۳۸۱	-	-	۱۰۸	۲۱۷	-
۱۳۵۴	-	۳۳	۵۹	۱	-	۶۹	۴۸۶	۲۷

مشخصات

پروانه

پروانه نربالدار و بطول ۱۲ تا ۱۴ میلیمتر و عرض پروانه با بالهای باز Enrergure ۳۰ تا ۳۲ میلیمتر میباشد، بالهای جلویی برنگ قهوه‌ای تیره با خطوط عریض زرد رنگ که بسمت عقبی بال جلوی کشیده شده‌اند، یکی از این خطوط مستقیم و دیگری مانند N میباشد و بدین ترتیب سطح بال روئی به مثلث‌ها و یا قطعات قهوه‌ای رنگ با شکل مختلف تقسیم میشود، بال عقبی برنگ کرم با لکه‌های قهوه‌ای است طول بدن پروانه‌های ماده ۱۳ تا ۱۵ میلیمتر بوده و بدون بال میباشد (شکل ۱ و ۲).

شکل ۱ - پروانه نر *O. loewii* Zell.

شکل ۲ - پروانه ماده *O. loewii* Zell.

لارو

لاروهای نئونات برنگ سیاه باموهای نقره‌ای رنگ بوده و پس از سومین پوست‌اندازی موهای پرپشت لاروها به رنگ سیاه و قهوه‌ای بوده و در این مرحله در توده‌های لاروی دو نوع لارو با رنگهای متفاوت مشاهده میشود که در واقع مربوط به دوشکلی جنسی در این حشره میباشد.

مناطق انتشار

این حشره از کلیه مناطق آذربایجان باختری شامل نواحی پلدشت ماکو، خوی و شاهپور و اشویه و رضائیه و سردشت توسط نگارنده جمع‌آوری شده است. مطابق نظریه WILTHISHER دامنه انتشار این حشره Anatolian-Iranian بوده و در ناحیه آناتولی ترکیه، یونان، مصر، اسرائیل، سوریه و عراق وجود دارد (RIVNEY 1962).

شرح زندگی

مطابق جدول ۲ (آمارهای روزانه شکار این حشره بوسیله تله‌های نوری در طی سالهای ۵۲ - ۵۳ و ۵۴ از مناطق رضائیه و میان‌دوآب) ظهور اولین پروانه *O. loewiizell* از اواخر شهریور ماه و اوایل مهر ماه بوده و تا اوایل آذر ماه ادامه داشته است. در طبیعت ماده‌ها پس از جفت‌گیری تخمهای خود را در توده چند صد عددی می‌گذارند، حشره زمستان را بصورت تخم در زیر کلوخ و سنگها می‌گذرانند مطابق مشاهدات نگارنده در اسفند ۱۳۵۳ در یک توده تخم حشره در زیر کلوخ که در عمق ۱۰ سانتیمتری سطح خاک گذاشته شده بود ۱۲۱ عدد تخم شمارش گردید، همچنین در تاریخ ۱۶ فروردین ماه ۱۳۵۴ در یک توده از لاروهای نثونات این حشره که در حال تنیدن تار بودند ۷۵ عدد لارو شمرده شد، لاروها پس از تفریخ با تنیدن تار بصورت دستجمعی از قسمت پارانشیم علفهای هرز و گیاهان میزبان تغذیه مینمایند و پس از سومین پوست‌اندازی بتدریج توده‌های لاروی متفرق شده و بحالت انفرادی و سریع روی زمین می‌خزند و در همین سن لاروی است که کوچ لاروها از علفهای هرز بمزارع یونجه و بخصوص موستانها شروع می‌گردند. در شرایط آب و هوایی رضائیه حمله لاروهای سن سوم آفت بموستانها همزمان با بیل کاری و دفع علفهای هرز موستانها بوده و فراهم شدن چنین حالتی خود یکی از علل اصلی تغذیه آفت از جوانه‌های میوه دهنده و برگهای جوان مو میباشد، از اواخر اردیبهشت ماه و اوایل خرداد ماه بتدریج لاروها بزیر خاک و کلوخها رفته و با ایجاد لانه‌های گلی شفیره آنها تشکیل میگردد و در شرایط طبیعی در اوایل مهر پروانه‌ها ظاهر میگردد و باین ترتیب حشره *O. loewiizell* دارای یک نسل در سال میباشد.

گیاهان میزبان

این حشره فوق‌العاده پراشتها و پلی‌فاژ بوده و از گیاهان خانواده‌های گرامینه *Graminaceae* اسفناجیان *Chenopodiaceae* چتریان *Embelliferaceae* و سایر گیاهان پهن برگ تغذیه مینماید، از گیاهان مزروعی در این استان مزارع یونجه و بخصوص تاکستان مورد حمله قرار میگیرد.

روشهای مبارزه

طبق مشاهدات از بین بردن توده‌های لاروی قبل از متفرق شدن بوسیله عملیات مکانیکی و زراعتی و یا در صورت لزوم شیمیائی روش آسان و اقتصادی و عملی میباشد در صورت تأخیر در مبارزه و انتشار لاروها در سطح مراتع و مزارع و موستانها کنترل آفت مشکلتر و مستلزم هزینه زیادی بوده و بایستی سطح بیشتری با سموم فسفره نسبتاً قوی مورد سمپاشی قرار گیرد.